

KS. JERZY GOCKO SDB* – LUBLIN

**„SEMINARE. POSZUKIWANIA NAUKOWE” –
GENEZA, PROFIL TEMATYCZNY I ŚRODOWISKO NAUKOWE
W POCZĄTKOWYM OKRESIE ISTNIENIA (1975-1987/88).
W PIĘĆDZIESIĘCIOLECIE POWSTANIA CZASOPISMA**

***SEMINARE. LEARNED INVESTIGATIONS –
ORIGINS, THEMATIC PROFILE, AND SCIENTIFIC ENVIRONMENT
IN THE EARLY YEARS (1975–1987/88).
ON THE FIFTIETH ANNIVERSARY OF THE JOURNAL'S FOUNDATION***

Abstract

The article discusses the origins, thematic profile and scientific environment of the Salesian scientific journal *Seminare. Learned and Pastoral Investigations* (since 2004, vol. 20: *Learned Investigations*) in the first stage of its development, covering the years 1975–1987/1988 (vol. 1–9). This reflection was motivated by the fiftieth anniversary of the periodical, which prompts us to look back – not only to record the facts, but also to capture the atmosphere and dynamics of its beginnings. The first part presents the circumstances surrounding the creation of the magazine in the Salesian community, along with the conditions that influenced its form, using historical analysis and preserved documents. Next, the process of forming the pastoral profile of the journal was presented, based on bibliometric analysis, as well as the way in which the editorial team gradually became more inviting to authors from outside the original circle. The final part of the study is an attempt at a comprehensive classification of scientific articles from the period under review according to the main fields of science and disciplines, in accordance with the current *Classification of Fields and Disciplines of Science and Disciplines of the Arts*, while taking into account a more detailed division within the theological sciences, as proposed in the *Sapientia Christiana*

* Ks. Jerzy Gocko SDB – prof. nauk teologicznych, Instytut Nauk Teologicznych, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: jerzy.gocko@kul.pl
<https://orcid.org/0000-0002-6513-5681>

apostolic constitution. The analysis confirmed the clear predominance of publications with a theological and pastoral profile, which accurately reflect the pastoral priorities of the Church in Poland in the post-conciliar era, particularly in the areas of catechesis, youth ministry and family ministry. The presence of texts devoted to Salesian spirituality is also significant, as they gave the magazine its distinctive character and played an essential role in shaping Salesian identity and spiritual formation.

Keywords: *Seminare. Learned Investigations*; scientific journals; bibliometrics; pastoral theology; Salesian spirituality; Salesians; Francis de Sales Scientific Society

Translated by Marek Robak-Sobolewski

Streszczenie

Artykuł podejmuje temat genezy, profilu tematycznego oraz środowiska naukowego salezjańskiego czasopisma naukowego „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne” (od 2004 roku, t. 20 – *Poszukiwania naukowe*) w pierwszym etapie jego rozwoju, obejmującym lata 1975-1987/1988 (t. 1-9). Impulsem do tej refleksji stało się pięćdziesięciolecie periodyku, które skłania do spojrzenia wstecz – nie tylko po to, by odnotować fakty, ale również, by uchwycić klimat i dynamikę jego początków. W pierwszej części, korzystając z analizy historycznej oraz zachowanych dokumentów, przedstawiono okoliczności powstania pisma w środowisku salezjańskim wraz z uwarunkowaniami, które wpływały na jego kształt. W dalszej kolejności, w oparciu o analizę bibliometryczną, ukazano proces formowania się pastoralnego profilu czasopisma, a także sposób, w jaki redakcja stopniowo otwierała się na autorów spoza pierwotnego kręgu. Końcowa część opracowania to próba całościowej klasyfikacji artykułów naukowych z badanego okresu według głównych dziedzin nauki i dyscyplin, w zgodzie z aktualną *Klasyfikacją dziedzin i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych*, z jednoczesnym uwzględnieniem bardziej szczegółowego podziału w obrębie nauk teologicznych, zaproponowanego w konstytucji apostolskiej *Sapientia Christiana*. Analiza potwierdziła wyraźną przewagę publikacji o profilu teologiczno-pastoralnym, dobrze odzwierciedlających priorytety duszpasterskie Kościoła w Polsce w epoce posoborowej, szczególnie w obszarze katechizacji, duszpasterstwa młodzieży i rodzin. Nie bez znaczenia pozostaje również obecność tekstów poświęconych duchowości salezjańskiej, które nadawały pismu rozpoznawalny charakter i odgrywały ważną rolę w kształtowaniu salezjańskiej tożsamości oraz formacji duchowej.

Słowa kluczowe: „Seminare. Poszukiwania naukowe”; czasopisma naukowe; bibliometria; teologia pastoralna; duchowość salezjańska; salezjanie; Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego

Rok 2025 to pięćdziesiąta rocznica ukazania się pierwszego tomu czasopisma naukowego „Seminare. Poszukiwania naukowe” – periodyku, który od początku swego istnienia odgrywa istotną rolę w środowisku salezjańskim oraz wnosi znaczący wkład w rozwój nauki w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem teologii, humanistyki i nauk społecznych. Jubileusz to doskonały moment, by przypomnieć genezę i początki czasopisma. To także okazja do przedstawienia ewolucji jego profilu, danych bibliometrycznych o autorach, trendów tematycznych i głównych dziedzin w ciągu półwiecza.

Taki był pierwotny zamysł autora. Jednak kwerendy przeprowadzone w obu salezjańskich archiwach inspektorialnych w Warszawie i Krakowie oraz w Archiwum Akt Nowych w Warszawie, a także wywiady z ostatnimi żyjącymi świadkami początków czasopisma – zwłaszcza z ks. Stanisławem Wilkiem SDB – ujawniły szereg cennych dokumentów i faktów dotyczących jego powstania i pierwszego okresu działalności. Lata 1975-1987/1988 – przy czym ostatnia data odpowiada formie roku wydania umieszczonej na okładce tomu dziewiątego – obejmują okres publikacji pierwszych dziewięciu tomów. Był to czas kształtowania się zarówno naukowej tożsamości pisma, jak i środowiska skupionego wokół redakcji. Z jednej strony środowisko to nadawało pismu zarówno naukowy, jak i pastoralny charakter, z drugiej zaś – stopniowo wychodziło poza wymiar salezjański, stając się przestrzenią debaty dla autorów z różnych ośrodków w kraju i za granicą.

Początki „Seminare” wpisują się w szerszy kontekst dziejów prasy katolickiej i wydawnictw kościelnych w PRL, ale wyróżnia je specyfika wynikająca z faktu, że periodyk został założony w zgromadzeniu zakonnym, którego zasadniczym charyzmatem nie była działalność naukowa. Warto podkreślić, że czas powstania i rozwoju czasopisma przypadał na okres kolektywistycznego totalitaryzmu w Polsce i w innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej. System ten charakteryzował się ścisłą kontrolą nie tylko działalności wydawniczej, ale także wielu innych obszarów życia instytucji, w tym Kościoła katolickiego. Obejmowała ona nie tylko wymóg uzyskania zgody na publikację, lecz także nadzór nad formą, objętością i częstotliwością wydawania, ponadto przydział papieru, dostęp do drukarni i kontrolę dystrybucji.

Analiza historyczna i bibliometryczna początkowego okresu działalności „Seminare” przedstawiona w niniejszym opracowaniu została pomyślana jako *case study* (studium przypadku). Taka perspektywa pozwala nie tylko odtworzyć fakty, lecz także ukazać kontekst i dynamikę rozwoju jednego z nielicznych czasopism naukowych powstałych w latach 70. XX wieku, które nie były powiązane z organizacjami uwikłanymi we współpracę z systemem totalitarnym¹. Periodyk ten pomyślnie przeszedł okres transformacji ustrojowej i kontynuuje działalność, rozwijając profil tematyczny oraz dostosowując się do nowych wymogów prawnych i kryteriów ewaluacji naukowej.

¹ Archiwum Akt Nowych, Zespół 1102, Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, sygn. 3199, Publikacje nieperiodyczne i periodyki o charakterze naukowym wydawane w latach 1975-1978. Opracowania, recenzje, notatki, wykazy, k. 18-24.

Zakres czasowy badań wyznaczają z jednej strony (pod względem merytorycznym) pierwsze zamysły powołania pisma w środowisku wykładowców salezjańskich seminariów duchownych i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (początek lat 70.), a z drugiej rok 1988 – wydanie dziewiątego, jubileuszowego tomu z okazji setnej rocznicy śmierci św. Jana Bosko. Był to ostatni tom przed wznowieniem publikacji w 1994 roku.

Szczegółowa analiza dokumentów pozwala odtworzyć zarówno procedury konieczne do powstania i działania czasopisma w tym okresie – trudne dziś do wyobrażenia – jak i przykłady kreatywnego dostosowywania się do restrykcyjnych przepisów. Wielokrotne próby rozszerzenia działalności wydawniczej Towarzystwa Salezjańskiego, powołania Wydawnictwa Salezjańskiego czy starania o nowe tytuły („Pokłosie Salezjańskie”, „Ziarna”) dobrze ilustrują realia funkcjonowania kościelnych instytucji wydawniczych w PRL. W analizie uwzględniono m.in. kontekst powstania periodyku, strukturę tematyczną publikacji, dominujące dziedziny i dyscypliny naukowe, a także rolę wybitnych postaci z Polski i zagranicy, które nadały mu rozpoznawalny profil. Szczególne znaczenie ma fakt, że „Seminare” od początku łączyło wysoki poziom merytoryczny z wyraźnym ukierunkowaniem na potrzeby duszpasterzy, co pozostaje zgodne z jego pierwotną misją.

1. Geneza i powstanie czasopisma „Seminare”

Czasopismo powstało w środowisku polskich salezjanów w pierwszej połowie lat 70. XX wieku. Było owocem posoborowych kapituł inspektorialnych obu prowincji Towarzystwa Salezjańskiego w Polsce – Inspektorii św. Stanisława Kostki w Łodzi oraz Inspektorii św. Jacka w Krakowie. Warto odnotować, że pierwszym udokumentowanym świadectwem dyskusji nad projektem pisma była Kapituła Specjalna Inspektorii św. Stanisława Kostki, obradująca w lutym 1973 roku w Łądzie nad Wartą². Inicjatywę rozwoju tego przedsięwzięcia podjął ówczesny inspektor Inspektorii św. Jacka ks. Augustyn Dziędziel. Po konsultacjach w środowiskach lubelskich powierzył on prace przygotowawcze ks. Mieczysławowi Majewskiemu³ z tejże inspektorii⁴.

Prace nad powołaniem nowego czasopisma podjęto niezwłocznie przy okazji przygotowywania publikacji z okazji 75-lecia obecności salezjanów na ziemiach polskich – szeroko zakrojonego projektu realizowanego wspólnie przez obie inspektorie⁵. Koordynował go komitet redakcyjny złożony z salezjanów Inspektorii

² Kwestie te zostały ujęte w uchwałach kapituły inspektorialnej dotyczących Inspektorialnego Ośrodka Przekazu Społecznego, którego jednym z celów było gromadzenie i udostępnianie dorobku naukowego współbraci. Archiwum Salezjańskie Inspektorii Warszawskiej (dalej: ASIW), Towarzystwo Salezjańskie, Inspektoria św. Stanisława Kostki, Uchwały kapituły inspektorialnej (Łą, 3-11 lutego 1973), Łódź 1973 (mps), nr 38-40.

³ P. Mąkosa, *Majewski Mieczysław*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, red. E. Gigilewicz, Lublin 2018, s. 4-5.

⁴ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Protokół z posiedzenia grupy autorów „Księgi Pamiątkowej” ku uczczeniu 75. rocznicy przybycia Salezjanów na ziemię polskie.

⁵ *75 lat działalności salezjanów w Polsce. Księga pamiątkowa*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewko, Łódź-Kraków 1974.

św. Stanisława Kostki: ks. Remigiusza Popowskiego⁶ (przewodniczący), ks. Stanisława Wilka⁷ (sekretarz) oraz ks. Mariana Lewki⁸. Podczas regularnych spotkań komitetu poruszano także kwestie związane z powstaniem czasopisma naukowego, o czym świadczą zachowane protokoły. Koszty przygotowania pierwszego tomu „Seminare” częściowo rozliczono w ramach budżetu księgi pamiątkowej⁹. Prawdopodobnie fakt, że redaktorzy tej księgi pochodzili z Inspektorii św. Stanisława Kostki, sprawił, iż głównym miejscem prac nad powstaniem pisma – a później także jego redagowania – stała się wspólnota salezjańska przy ul. Szymonowica w Lublinie, należąca do tej inspektorii.

Szczególną aktywność w tym zakresie wykazywał ks. M. Lewko, wspierany przez ks. R. Popowskiego. Po latach, w okolicznościowym wspomnieniu, ks. Henryk Skorowski, redaktor naczelny pisma w latach 1997-2006, napisał o nich jako o tych, którzy w pierwszym okresie istnienia „Seminare” „(...) tworzyli jego oblicze i wizję, środowisko naukowe skupione wokół czasopisma oraz kulturę intelektualną”¹⁰. To prawdopodobnie właśnie ks. Popowski, jako filolog klasyczny, zaproponował nazwę czasopisma – „Seminare” – odwołującą się do łacińskiego czasownika *seminare*, pochodzącego od rzeczownika *semen* (ziarno, nasienie). Czasownik ten oznacza dosłownie „siać nasienie” czy „sadzić”, ale bywa także używany w znaczeniu przenośnym: „rozsiewać prawdę” (*seminare veritatem*) czy „siać niezgodę” (*seminare discordiam*). Autorem projektu okładki i stron tytułowych był ks. Lewko, który wykonał również większość prac korektorsko-edytorskich przy pierwszych dziewięciu tomach (1975-1987/1988).

Niełatwe starania o uzyskanie zezwoleń na publikację księgi pamiątkowej, m.in. Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, oraz związane z pozyskaniem niezbędnego deputatu papieru okazały się swoistym „poligonem doświadczalnym” dla przyszłej działalności wydawniczej czasopisma. W latach 1975-1988 poszczególne tomy „Seminare” były traktowane przez władze PRL nie jako wydawnictwo ciągłe, lecz jako oddzielne publikacje książkowe, które za każdym razem musiały przechodzić pełną procedurę uzyskania zgody na druk (il. 1)¹¹.

⁶ A. Budzisz. *Curriculum vitae prof. Remigiusza Popowskiego*, „Roczniki Humanistyczne”, 54-55 (2006/2007) z. 3, s. 5-12.

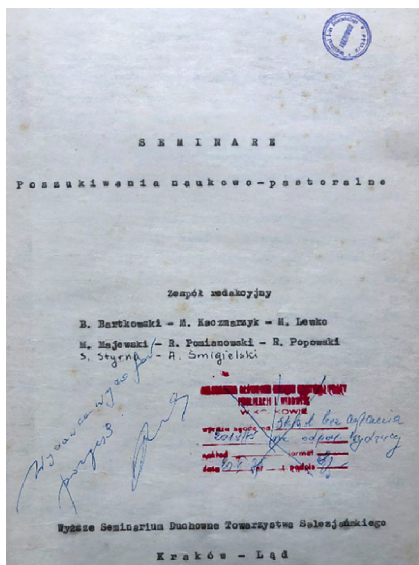
⁷ Wilk Stanisław, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, s. 535-534.

⁸ W. Kaczmarek, Lewko Marian, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, red. E. Ziemann, Lublin 2004, kol. 908-909.

⁹ ASIW,teczka: Wydawnictwo, R. Popowski, Rozliczenie z budżetu Księgi Pamiątkowej 75-lecia działalności salezjanów w Polsce z dnia 11 października 1974; H. Jacenciuk, Pokwitowanie z dnia 3 września 1975.

¹⁰ H. Skorowski, *Tworzyli „Seminare”*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne” (dalej: *Seminare*), 19 (2003) s. 5.

¹¹ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Pismo ks. Stanisława Styry, inspektora Inspektorii św. Stanisława Kostki z dnia 29 listopada 1976 roku do Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, Urzędu do Spraw Wyznań oraz Naczelnego Zarządu Wydawnictw dotyczące zgody na wydanie drugiego rocznika (tomu) „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne” w formacie B5, objętości 21 ark. wyd., nakładzie 1500 egz.

Il. 1. Archiwum Salezjańskie Inspektorii Krakowskiej, bez sygn., „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 1 (1975), maszynopis złożony do Delegatury Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Krakowie (zgoda z dnia 20.05.1975)

Było to konsekwencją faktu, że zgromadzenie otrzymało zgodę wyłącznie na wydawanie pozycji książkowych¹².

Sytuacja uległa zmianie po 1989 roku, gdy zniesiono zezwolenia koncesyjne na prowadzenie działalności wydawniczej i limity przydziału papieru. Wówczas periodyk mógł się ukazywać jako wydawnictwo ciągłe – oznaczenia tomów w tej formie pojawiły się dopiero po wznowieniu publikacji w 1994 roku.

Drugim ważnym impulsem – jeśli nie dla samego powstania, to z pewnością dla kontynuacji wydawania „Seminare” w pierwszym okresie – były intensywne działania obu inspektorii salezjanów oraz Inspektorii Córek Maryi Wspomożycielki (siostr salezjanek), koordynowane przez inspektorat w Łodzi, mające na celu uzyskanie formalnego pozwolenia na prowadzenie działalności wydawniczej. We wrześniu 1975 roku Rada Inspektorialna Inspektorii św. Stanisława Kostki powołała Komitet Wydawniczy Inspektorii jako realizację zaleceń kapituły inspektorialnej, odbytej

w dniach 3-7 lutego tegoż roku w Czerwińsku. Powołanie komitetu pod przewodnictwem ks. Stefana Prusia nadało nowej dynamiki staraniom o powołanie Wydawnictwa Salezjańskiego¹³. Na kanwie spraw związanych z wydawnictwem i planów wydawniczych omawiano także kwestie dotyczące „Seminare”, redakcji czasopisma oraz jego treści¹⁴.

W informacji przekazanej ks. Stanisławowi Rokicie, delegatowi przełożonego generalnego Towarzystwa Salezjańskiego dla Inspektorii Polskich, ks. Stefan Prus potwierdził udział Inspektorii św. Stanisława Kostki w druku pierwszego tomu „Seminare”, określając czasopismo jako „organ seminariów salezjańskich”, który miał się wkrótce ukazać – publikacja była już po składzie i łamaniu¹⁵. Ostateczną

¹² ASIW,teczka: Wydawnictwo, Pismo ks. Zdzisława Wedera, inspektora Inspektorii Stanisława Kostki z dnia 8 grudnia 1988 roku do Stanisława Kosickiego, Prezesa Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk w sprawie zezwolenia na wydawanie przez Wydawnictwo Salezjańskie czasopisma pod tytułem „Ziarna”.

¹³ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Naczelny Zarząd Wydawnictw, Zezwolenia z dnia 19.07.1976 na prowadzenie działalności wydawniczej przez Inspektorat Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi.

¹⁴ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Sprawozdanie ks. Antoniego Rafałki z posiedzenia przedstawicieli trzech Inspektorii Salezjańskich na temat „Wydawnictwa” (Łódź, 29.10.1976).

¹⁵ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Informacja ks. dra Stefana Prusia, Przewodniczącego Komitetu Wydawniczego dla ks. Stanisława Rokity, Delegata Księdza Generała, na temat działalności Komitetu Wydawniczego Inspektorii św. Stanisława Kostki z dnia 5 stycznia 1976 roku.

zgodę na działalność wydawniczą Inspektorat w Łodzi uzyskał od Naczelnego Zarządu Wydawnictw 19 lipca 1976 roku, a od Ministra Kultury i Sztuki – 11 października tego samego roku¹⁶. W piśmie do Naczelnego Zarządu Wydawnictw z 20 marca 1976 roku o pozwolenie na działalność wydawniczą znalazła się m.in. wzmianka o planowanym periodyku naukowym – organie salezjańskich seminariów duchownych w Krakowie i Łądzie oraz inspektoratu sióstr salezjanek¹⁷.

Jest prawdopodobne, że dyskusje nad planami nowego czasopisma toczyły się również w ramach prac nad nowym profilem periodyku „Nostra”, który początkowo pełnił funkcję wewnętrznego, nieregularnego biuletynu Inspektorii św. Jacka w Krakowie. Podczas wspólnego posiedzenia Rad Inspektorialnych obu inspektorii 16 października 1969 roku pojawiła się propozycja przekształcenia „Nostry” w międzyinspektorialny biuletyn informacyjny dla salezjanów z Polski. Pomysł był rozwijany na kolejnych spotkaniach redakcji¹⁸.

O tym, że w trakcie tych prac mogła się pojawić kwestia salezjańskiego czasopisma naukowego, świadczą zachowane dokumenty – program i protokół posiedzenia redakcji „Nostry” z 26-27 marca 1973 roku. W ramowym programie, w części końcowej, znalazł się punkt „Studia Salezjańskie”, a w protokole, w rubryce „Informacje naukowo-pastoralne” – określenie bezpośrednio nawiązujące do drugiej części tytułu przyszłego pisma: „Poszukiwania naukowo-pastoralne”.

2. Charakterystyka parametrów wydawniczych i składu redakcji (1975-1988)

W pierwszym okresie istnienia „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne” (t. 1-9) zachowano jednolity model wydawniczy zarówno w wymiarze instytucjonalnym, jak i edytorskim. Wydawcą były wyższe seminaria duchowne Towarzystwa Salezjańskiego w Krakowie oraz w Łądzie nad Wartą, a w skład zespołów redakcyjnych poszczególnych roczników wchodził wyłącznie salezjanie. Z formalnego punktu widzenia periodyk nie miał statusu wydawnictwa ciągłego. Każdy rocznik wymagał osobnej zgody na druk, a czasopismo nie posiadało także stałego numeru ISSN. Numer 1232-8766 nadano dopiero po wznowieniu publikacji w 1994 roku, już po upadku systemu totalitarnego.

O ciągłości tytułu świadczyła spójna szata graficzna. Projekt okładki, stron tytułowych oraz układu typograficznego wszystkich tomów opracował ks. Marian Lewko SDB, który nie tylko przygotowywał stronę wizualną, ale także zajmował się redakcją naukową, edycją oraz bieżącym zarządzaniem pismem. Wraz

¹⁶ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Zezwolenie nr 16R/W/1976 z dnia 11 października 1976 roku udzielone Inspektoratowi Towarzystwa Salezjańskiego w Łodzi na prowadzenie działalności wydawniczej w zakresie określonym w corocznych planach wydawniczych do 31 grudnia 1980 roku.

¹⁷ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Pismo z dnia 20 marca 1976 roku adresowane do Naczelnego Zarządu Wydawnictw, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17 w Warszawie podpisane przez inspektorkę salezjanek s. Stefanę Bleharczyk oraz inspektorów salezjańskich ks. Augustyna Dziędziela i Feliksa Żołnowskiego.

¹⁸ Szerzej na temat genezy i historii salezjańskiego periodyku „Nostra”: J. Pietrzykowski, *Salezjanie w Polsce 1945-1989*, Warszawa 2007, s. 356-359.

z ks. Mieczysławem Majewskim SDB należał do zespołu redakcyjnego przez cały początkowy okres wydawania. Od tomu 5 (1981) do roku 1988 pełnił funkcję redaktora naczelnego. Redakcja mieściła się w Lublinie, początkowo przy ul. Szymonowica, a następnie przy ul. Pawłowa 34. Następca ks. Lewki, ks. Ryszard Rubinkiewicz SDB nie zdołał wydać żadnego tomu. Czasopismo wznowiło działalność w roku 1994 pod nową redakcją, opartą na pracownikach Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie i wspólnocie salezjańskiej w Łomiankach.

Zmiany w składzie redakcji polegały na stopniowym przechodzeniu od szerokiego, kolegialnego zespołu w pierwszych tomach do bardziej zwartej struktury w latach 80. Redakcję tomu 1 (1975) tworzył dziewięcioosobowy zespół, złożony z wykładowców seminariów w Krakowie i Łodzi oraz pracowników KUL. Od tomu 2 (1977) dołączono nowych członków i wprowadzono kategorię „stałej współpracy” (ks. Franciszek Pytel SDB, ks. Stefan Prus SDB). Ksiądz F. Pytel, mający jako wiceprzewodniczący Towarzystwa Łączności z Polonią Zagraniczną „Polonia” szerokie znajomości w kręgach rządowych, pośredniczył w uzyskiwaniu pozwoleń od Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, Urzędu do Spraw Wyznań oraz Naczelnego Zarządu Wydawnictw¹⁹, zaś ks. S. Prus jako dyrektor powstałego Wydawnictwa Salezjańskiego, które od tomu 2 pojawiała się w stopce wydawniczej „Seminare”, upoważniony był do załatwiania wszystkich spraw związanych z jego działalnością i funkcjonowaniem²⁰. Od tomu 5 (1981) skład redakcji zmniejszono, najpierw do sześciu osób, następnie do czterech (tomy 6-8), a w tomie 9 (1987/1988) do trzyosobowego zespołu. Było to wyraźnym uproszczeniem struktury i przejściem w kierunku modelu bardziej scentralizowanego, typowego dla periodyków o ugruntowanej formule.

Objętość tomów wahała się od 192 stron (1981, t. 5) do 344 (1978, t. 2). W przeliczeniu dawało to 11,8-21 arkuszy wydawniczych, czyli 12-21,5 arkuszy drukarskich. Wysokość nakładu dla dwóch pierwszych tomów (1000 egzemplarzy) została podniesiona od tomu 3 (1978) o osobno rejestrowany dodruk 150 egzemplarzy. Podobną praktykę stosowano także w latach późniejszych. Nakład tomu 9 (1987/1988), ostatniego w badanym okresie, zwiększono do 1500 egzemplarzy plus dodruk 150 egzemplarzy, co prawdopodobnie wiązało się z pozyskaniem dodatkowych zgód i deputatu papieru w związku z jubileuszem 100. rocznicy śmierci św. Jana Bosko, założyciela Towarzystwa Salezjańskiego. Druk wszystkich roczników realizowano w Zakładach Graficznych „Tamka” w Warszawie, na papierze sat. kl. III-V o gramaturze 70 g (format 70 × 100 cm). Łączny nakład roczników wydanych w latach 1977-1988 wyniósł 10 550 egzemplarzy. Nieregularność ukazywania się kolejnych roczników była zapewne związana z przeciąganiem się uzyskania stosownych pozwoleń, trudnościami w pozyskaniu papieru oraz długością cyklu wydawniczego, liczonego od oddania do składu do ukończenia druku, wynoszącego od 7 aż do 13 miesięcy, jak miało miejsce w przypadku tomu 8 (1986). Według sporządzonych przez ks. Prusia sprawozdań z działalności Wydawnictwa Salezjańskiego na druk

¹⁹ J. Pietrzykowski, *Praca polskich salezjanów w duszpasterstwie polonijnym na terenie Berlina w latach 1967-2017*, „Seminare. Poszukiwania naukowo--pastoralne”, 39 (2018) nr 2, s. 164.

²⁰ ASIW, teczk: Wydawnictwo, Pismo ks. insp. Wojciecha Szulczyńskiego z dnia 2 września 1979 r. do ks. dr. Stefana Prusia w sprawie mianowania go dyrektorem Wydawnictwa Salezjańskiego.

każdego z dwóch pierwszych roczników „Seminare” o nakładzie 1000 egzemplarzy przeznaczono 150 kg papieru oraz 35 kg kartonu²¹.

W tomach 1-2 (1975-1977) spis treści publikowano w języku polskim, a tytuły tłumaczono na jeden z języków kongresowych, zgodnie z językiem streszczenia zamieszczanego na końcu artykułu. Od tomu 3 (1979) tytuły i streszczenia ukazywały się już w języku angielskim. Informacja o tłumaczeniach z języka angielskiego (Adam Pasicki) pojawia się w dokumentacji tomu 9 (1987/1988).

Podsumowując, w latach 1975-1988 „Seminare” było periodykiem stabilnym organizacyjnie i konsekwentnym w polityce wydawniczej, a jednocześnie potrafiło elastycznie reagować na rosnące zainteresowanie czytelników. Umiarkowane wahania objętości, zwiększanie nakładu i stopniowa profesjonalizacja redakcji odzwierciedlają proces dojrzewania pisma, które – zachowując swoje salezjańskie korzenie – systematycznie poszerzało zasięg i prestiż naukowy.

3. Autorzy publikujący w pierwszym okresie wydawania „Seminare” (1975-1988)

We wstępie do tomu 1 „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne” (1975) obaj ówczesni inspektorzy salezjańscy ks. Augustyn Dziędziel i ks. Feliks Żołnowski określili nowe czasopismo jako wkład Zgromadzenia Salezjańskiego w rozwój kultury religijnej Kościoła w Polsce²². Nie dziwi więc, że wśród autorów inauguracyjnego tomu znaleźli się wyłącznie salezjanie – wykładowcy seminariów w Krakowie i Łodzi nad Wartą oraz pracownicy naukowcy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a tematy opublikowanych artykułów odzwierciedlały ich specjalistyczne zainteresowania naukowe. Podobnie było w przypadku tomu 3 (1978). Z czasem jednak krąg autorów stopniowo poszerzał się o naukowców spoza zgromadzenia – zarówno duchownych, jak i świeckich.

Już w tomie 2 (1977) opublikowano cztery teksty przedstawicieli innych środowisk, w tym jeden autorstwa salezjanki s. Alicji Wilczko CMW²³. W tomie 4 (1979) ukazał się pierwszy artykuł autora zagranicznego – Hansjürgena von Mallincroda z Niemiec²⁴.

W całym badanym okresie (1975-1988), obejmującym dziewięć roczników pisma, swoje teksty opublikowało w nim 64 autorów: 41 salezjanów, 11 kapłanów diecezjalnych, 7 przedstawicieli innych zakonów (w tym 2 salezjanki) oraz 5 autorów świeckich, w tym 1 kobieta – Halina Wistuba²⁵. Pięciu autorów pochodziło z zagranicy: po dwóch z Włoch i Niemiec oraz jeden z Francji. Łącznie w tym

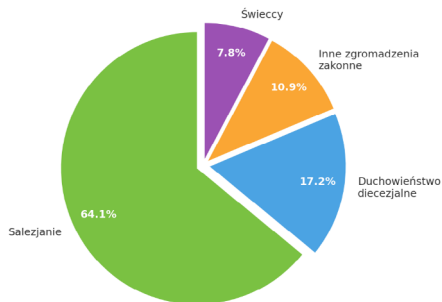
²¹ ASIW,teczka: Wydawnictwo, Wykaz drukowanych książek za lata 1975-1977.

²² A. Dziędziel, F. Żołnowski, *Słowo wstępne*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 1 (1975) s. 5.

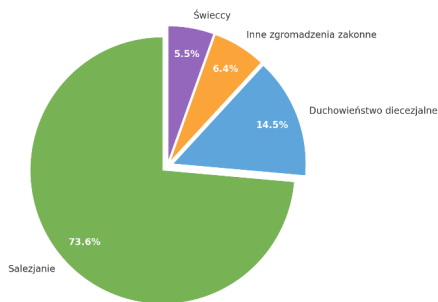
²³ A. Wilczko, *Katecheza wychowująca do świadectwa wiary*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 2 (1977) s. 49-73.

²⁴ H. von Mallincrodt, *Z teologii doświadczenia*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 4 (1979) s. 29-38.

²⁵ H. Wistuba, *Pierwsze odniesienia małego dziecka do Boga*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 4 (1979) s. 169-178; też, *Wokół różnych aspektów inkulturacji katechezy*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 6 (1983) s. 193-203.

Wykres 1. Udział procentowy autorów według afiliacji w latach 1975-1988 (t. 1-9)

Źródło: opracowanie własne

Wykres 2. Udział procentowy publikacji według afiliacji w latach 1975-1988 (t. 1-9)

Źródło: opracowanie własne

czasie ukazało się 110 rozpraw naukowych, z czego 81 zostało napisanych przez salezjanów, 16 przez księży diecezjalnych, 7 przez przedstawicieli innych zgromadzeń zakonnych oraz 6 przez autorów świeckich.

Analiza afiliacji (wykresy 1-2)²⁶ pokazuje wyraźną dominację salezjanów (SDB), którzy odpowiadali za największą liczbę opublikowanych tekstów. Istotny udział mieli również kapłani diecezjalni, a mniejszy – inne zgromadzenia zakonne, m.in. pallotyni (SAC), dominikanie (OP), paulini (OSPPE), franciszkanie konwentualni (OFMConv), Misjonarze Świętej Rodziny (MSF) czy Córki Maryi Wspomożycielki (CMW). Najmniej liczną grupę stanowili autorzy świeccy, których wkład miał przeważnie charakter specjalistyczny lub uzupełniający główny nurt tematyczny pisma.

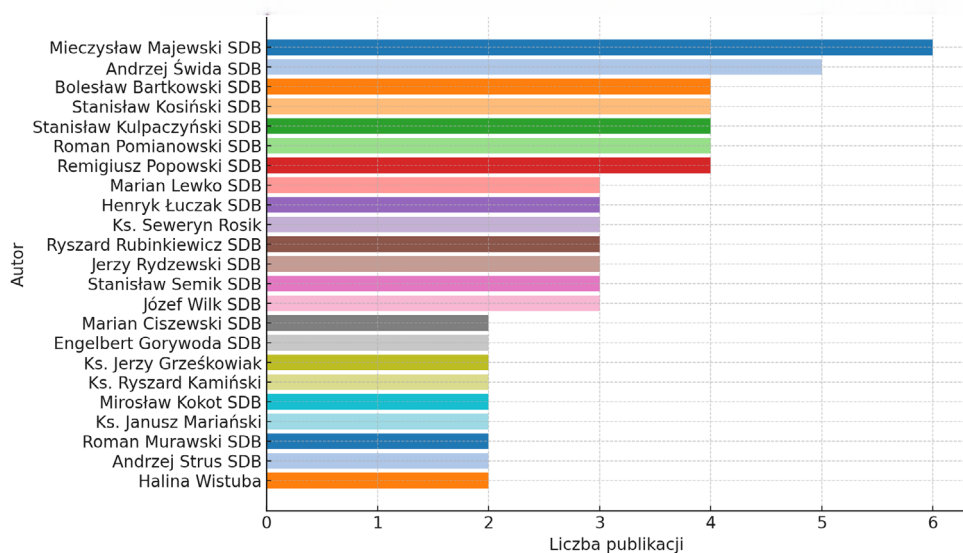
Śród 64 twórców najbardziej aktywny był ks. Mieczysław Majewski SDB, wykładowca katechetyki z KUL, autor sześciu artykułów. Pięć tekstów opublikował ks. Andrzej Świda SDB, badacz dziejów i duchowości salezjańskiej. Po cztery artykuły zamieścili: ks. Remigiusz Popowski SDB, ks. Roman Pomianowski SDB i ks. Stanisław Kulpaczyński SDB (wszyscy związani z KUL) oraz ks. Stanisław Kosiński SDB, historyk Kościoła i znawca życia kard. Augusta Hłonda, reprezentujący Wyższe Seminarium Duchowne Towarzystwa Salezjańskiego w Łądz nad Wartą.

Analiza rozkładu liczby publikacji na autora (wykres 4) pokazuje przewagę autorów sporadycznych nad grupą najbardziej aktywnych. Zdecydowana większość opublikowała w badanym okresie tylko jeden artykuł, co wskazuje na szerokie, lecz rozproszone grono współpracowników. Jednocześnie widoczna jest niewielka grupa autorów, których dorobek obejmował od 2-6 tekstów – wyróżniających

²⁶ Opracowanie wykresów i analiza danych bibliometrycznych zostały przeprowadzone z wykorzystaniem technologii analityczno-generatywnej sztucznej inteligencji (model językowy GPT-5, ChatGPT, OpenAI). Narzędzie zastosowano przy przetwarzaniu i kategoryzacji treści artykułów, klasyfikacji tematycznej według przyjętych kryteriów oraz przygotowania wizualizacji. Przykładowe polecenia obejmowały m.in.: „Przeanalizuj zestawienie tytułów i streszczeń artykułów z lat 1975-1988 i zaklasyfikuj je według dziedzin i dyscyplin naukowych”, „Oblicz liczbę publikacji w każdej kategorii i przedstaw ją w formie wykresu kołowego”, „Przeanalizuj afiliacje autorów i przyporządkuj każdą publikację do odpowiedniej grupy autorów”.

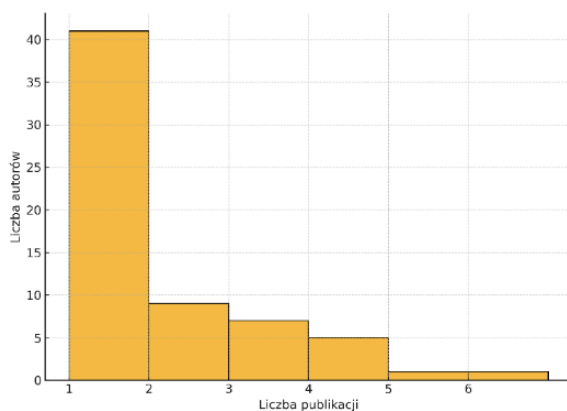
się w kształtowaniu treści i profilu pisma. Taki układ jest charakterystyczny dla środowisk naukowych, w których obok szerokiego kręgu autorów jednorazowych istnieje rdzeń badaczy szczególnie zaangażowanych.

Wykres 3. Autorzy z największym dorobkiem publikacyjnym (≥ 2 teksty) w latach 1975-1988 (t. 1-9)

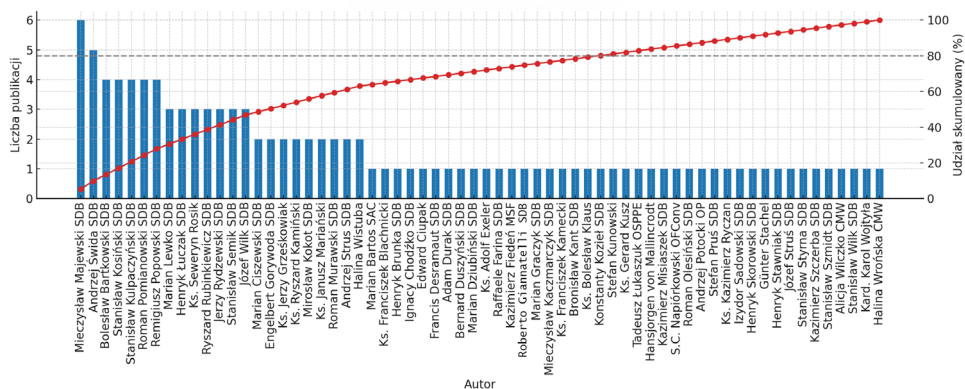
Źródło: opracowanie własne

Wykres 4. Rozkład liczby publikacji na autora w latach 1975-1988 (t. 1-9)

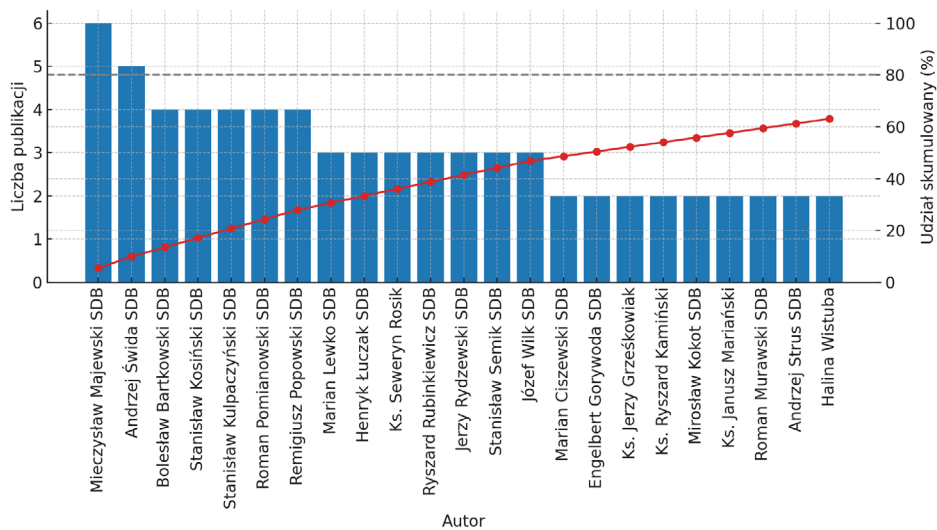
Źródło: opracowanie własne

Wykres 5. Wykres Pareto przedstawiający udział wszystkich autorów w łącznej liczbie publikacji w latach 1975-1988

Źródło: opracowanie własne

Wykres 6. Wykres Pareto przedstawiający udział autorów z dorobkiem co najmniej dwóch publikacji w latach 1975-1988

Źródło: opracowanie własne

Wykresy Pareto dla całego badanego okresu, obejmujące zarówno wszystkich autorów (wykres 5), jak i wyodrębnioną grupę autorów z dorobkiem co najmniej dwóch publikacji (wykres 6), pokazują, że próg 80% zawartości osiągnięto przy stosunkowo niewielkiej liczbie twórców. W przypadku pełnej listy 64 autorów wartość tę uzyskano po 42 nazwiskach, a w gronie 23 autorów bardziej aktywnych wystarczyło jedynie 16, aby wygenerować 80% zawartości pisma. Oznacza to, że zasadniczy kształt treści periodyku, jego kierunek tematyczny oraz poziom merytoryczny w badanym okresie były w dużej mierze determinowane przez wąskie, ale bardzo aktywne grono współpracowników. W praktyce przekładało się to na spójność tematyczną i ideową „Seminare”, a także na wyraźną obecność określonych nurtów badawczych i środowisk akademickich w kolejnych rocznikach.

4. Środowisko naukowe skupione wokół „Seminare” w latach 1975-1988

Analiza autorów publikujących w pierwszym okresie wydawania „Seminare” (1975-1988) ukazuje bogaty i różnorodny obraz środowiska naukowego skupionego wokół pisma. W gronie tym znaleźli się zarówno ci, którzy pełnili wówczas istotne funkcje w Kościele i życiu publicznym, jak i osoby, które w przyszłości miały odegrać znaczącą rolę w tych obszarach. Od początku „Seminare” było miejscem publikacji osób reprezentujących wysoki poziom naukowy, a zarazem mających realny wpływ na kształtowanie życia religijnego i społecznego w Polsce.

Szczególne miejsce wśród autorów zajmuje kard. Karol Wojtyła²⁷, ówczesny metropolita krakowski, wybrany w 1978 roku na papieża, obecnie święty Kościoła katolickiego. Publikował tu także ks. Franciszek Blachnicki²⁸, założyciel Ruchu Światło-Życie. Do grona autorów należeli również późniejsi biskupi, m.in. Kazimierz Ryczan i Gerard Kusz, oraz wybitni przedstawiciele nauki: ks. Janusz Mariański, Edward Ciupak, Stefan Kunowski, o. Tadeusz Łukaszuk OSPPE, o. Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv oraz ks. Seweryn Rosik.

Pismo od początku było otwarte na współpracę z uznanymi badaczami międzynarodowymi. W początkowych rocznikach „Seminare” publikowali m.in.: Francis Desramaut SDB (1922-2014), wybitny historyk duchowości i jeden z najwybitniejszych biografów św. Jana Bosko, wykładowca w Institut Catholique w Lyonie, autor fundamentalnych opracowań o duchowości salezjańskiej, w tym monografii *Don Bosco en son temps*²⁹; Raffaele Farina SDB (ur. 1933), późniejszy kardynał, specjalista w zakresie historii Kościoła i bibliotekoznawstwa, prefekt Biblioteki Apostolskiej oraz archiwista i bibliotekarz Świętego Kościoła Rzymskiego³⁰; Robert Giannatelli SDB (1932-2012), w latach 1983-1989 rektor Papieskiego Uniwersytetu Salezjańskiego w Rzymie, konsultant Kongregacji ds. Duchowieństwa

²⁷ K. Wojtyła, *Między ewangelizacją i katechizacją*, *Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne*, 4 (1979) s. 5-9.

²⁸ F. Blachnicki, *Świadectwo wiary w katechezie*, *Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne*, 5 (1981) s. 83-97.

²⁹ M. Wirth, *Francis Desramaut (1922-2014)*, <https://csdb.unisal.it/index.php/studiosi/89-francis-desramaut> (dostęp: 17.05.2025).

³⁰ *Cardinal Raffaele Farina, SDB, Archivist and Librarian Emeritus of the Holy Roman Church*, <https://collegeofcardinalsreport.com/cardinals/raffaele-farina/> (dostęp: 17.05.2025).

i Papieskiej Rady ds. Środków Społecznego Przekazu, ekspert w zakresie pedagogiki, katechetyki oraz edukacji medialnej³¹; niemiecki teolog pastoralista Hansjürgen von Mallincrodt, zajmujący się teologią doświadczenia i praktyką duszpasterską; Günter Stachel (1922-2013), biblista i teolog duchowości, znany z opracowań na temat duchowości biblijnej oraz z międzynarodowej współpracy w duszpasterstwie biblijnym³². Współpraca z tymi autorami wzbogacała profil pisma o nowe perspektywy i zwiększała jego rozpoznawalność poza Polską.

Z racji środowiska, w którym powstało „Seminare”, szczególnie widoczna była obecność przedstawicieli salezjańskiego świata nauki. Jak już nadmieniono, do najczęściej publikujących należeli m.in.: ks. Mieczysław Majewski SDB – wybitny katechetyk z KUL, ks. Andrzej Świda SDB – badacz duchowości salezjańskiej, ks. Remigiusz Popowski SDB – biblista i tłumacz Pisma Świętego, ks. Bolesław Bartkowski – muzykolog i prorektor KUL, ks. Stanisław Kulpaczynski SDB – katechetyk, ks. Roman Pomianowski SDB – pedagog i psycholog oraz ks. Stanisław Kosiński SDB – historyk Kościoła. Warto także wymienić ks. Stanisława Wilka SDB i ks. Henryka Skorowskiego SDB, którzy w późniejszych latach objęli funkcje rektorów katolickich uczelni w Polsce (KUL i UKSW).

Tak ukształtowane grono autorów sprawiło, że „Seminare” od początku łączyło wysoki poziom naukowy z istotnym wpływem na rozwój refleksji naukowej oraz kształtowanie życia religijnego w Polsce i w szerszym kontekście międzynarodowym.

5. Profil tematyczny i dominujące nurty badawcze w „Seminare” (1975-1988)

W przywołanym już wstępie do pierwszego tomu „Seminare” (1975) inspektorzy salezjańscy wskazali głównych adresatów nowego periodyku – duszpasterzy. Ten wyraźny pastoralny profil badawczy wyznaczył zasadniczy nurt tematyczny pisma w latach 1975-1988, a jego charakter znalazł dodatkowe potwierdzenie w drugiej części tytułu: „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”³³.

Analiza tytułów, streszczeń oraz treści wszystkich artykułów naukowych z badanego okresu pozwoliła określić wiodącą dziedzinę dla każdego z nich. Klasyfikacji dokonano zgodnie z aktualnie obowiązującym podziałem dziedzin i dyscyplin naukowych³⁴, z wyjątkiem muzykologii i prawa kanonicznego, które – dla zachowania porównywalności z wcześniejszymi okresami – przyporządkowano odpowiednio do dziedziny nauk humanistycznych i nauk teologicznych³⁵. W rezultacie

³¹ Don Roberto Giannatelli – *grande comunicatore Salesiano*, https://www.sdb.org/it/Consiglio_Risorse/Comunicazione_Sociale/Newsletter/Newsletter_ottobre_2012 (dostęp: 17.05.2025).

³² S.-U. Bürger, *In memoriam Günter Stachel (1927-2009)*, „Württembergisch Franken”, 95 (2011) s. 235-240.

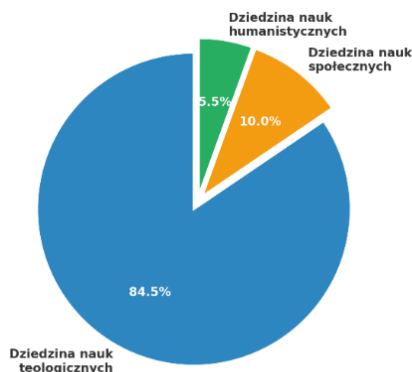
³³ Dziędziel, Żołnowski, *Słowo wstępne*, s. 5.

³⁴ *Obwieszczenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lutego 2025 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych* (DzU 2025, poz. 211).

³⁵ Reformą szkolnictwa wyższego z 2018 roku muzykologię przeniesiono do dziedziny sztuki (dyscyplina: sztuki muzyczne), a prawo kanoniczne przypisano do dziedziny nauk społecznych

zaklasyfikowano łącznie 110 publikacji: 93 do dziedziny nauk teologicznych, 11 do nauk społecznych i 6 do nauk humanistycznych.

Wykres 7. Udział procentowy dziedzin naukowych artykułów opublikowanych w *Seminare* w latach 1975-1988

Źródło: opracowanie własne

Powyższa analiza bibliometryczna wskazuje, że w latach 1975-1988 „Seminare” zachowywało profil typowy dla klasycznych czasopism teologicznych. Publikacje z obszaru nauk społecznych i humanistycznych pojawiały się sporadycznie i miały raczej charakter uzupełniający, w mniejszym lub większym stopniu odwołując się do głównej problematyki: religijnej, pastoralnej, katechetycznej czy edukacyjno-wychowawczej.

W celu możliwie precyzyjnego określenia tematyki artykułów publikowanych w „Seminare” zdecydowano się na dodatkowy podział tekstów według dyscyplin lub specjalizacji mieszczących się w obrębie poszczególnych dziedzin nauki. Artykuły z zakresu nauk społecznych i humanistycznych można było stosunkowo łatwo przyporządkować do odpowiednich kategorii. Inaczej było w przypadku publikacji teologicznych. Z uwagi na ich stosunkowo wąskie obszary badawcze konieczne było zastosowanie bardziej szczegółowej klasyfikacji. Z tego względu sięgnięto po klasyczny podział utrwalony w dokumentach Kościoła³⁶. Wyróżnia on cztery zasadnicze obszary: teologię biblijną, teologię historyczną, teologię systematyczną – obejmującą teologię dogmatyczną, moralną, duchowości i fundamentalną – oraz teologię praktyczną, w której mieszczą się m.in. teologia pastoralna, katechetyka, homiletyka, liturgika, misjologia i pedagogika chrześcijańska.

(Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, DzU 2018, poz. 1818).

³⁶ Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska o uniwersytetach i wydziałach kościelnych „Sapientia Christiana”* (15 kwietnia 1979), Città del Vaticano 1979, s. 70-81; M. Rusecki, K. Kaucha, I.S. Ledwoń, J. Mastej, *Wprowadzenie do teologii*, Lublin 2016, s. 71-95; B. Forte, *Wprowadzenie do teologii*, Kraków 2004.

Szczegółowa klasyfikacja artykułów naukowych opublikowanych w „Seminare” w latach 1975-1988:

1. Nauki teologiczne
 - 1.1. Teologia biblijna – 9
 - 1.2. Teologia historyczna → historia Kościoła – 8
 - 1.3. Teologia systematyczna
 - Teologia dogmatyczna – 8
 - Teologia moralna – 8
 - 1.4. Teologia praktyczna
 - Katechetyka – 25
 - Teologia pastoralna (pozostałe) – 15
 - Liturgika – 1
 - Misjologia – 1
 - Pedagogika resocjalizacyjna (pastoralna) – 1
 - 1.5. Duchowość salezjańska – 16
 - 1.6. Prawo kanoniczne – 1
2. Nauki społeczne
 - 2.1. Psychologia – 5
 - 2.2. Nauki socjologiczne (socjologia religii) – 4
 - 2.3. Pedagogika – 2
3. Nauki humanistyczne
 - 3.1. Muzykologia – 4
 - 3.2. Polonistyka – 2

Powyższa klasyfikacja wskazuje teologię pastoralną jako dominujący temat artykułów, co w pełni potwierdza nakreśloną u genezy czasopisma jego misję i program. Warto zauważyć, że lata 70. to nadal dynamiczny okres implementacji postanowień Soboru Watykańskiego II oraz intensywnego rozwoju licznych duszpasterstw specjalistycznych. Z perspektywy charyzmatu salezjańskiego szczególnym wyzwaniem były: katechizacja, duszpasterstwo młodzieży oraz duszpasterstwo rodzin. Nie jest zatem przypadkiem, że największa liczba artykułów dotyczy katechetyki – specjalizacji w ramach teologii pastoralnej – oraz samej teologii pastoralnej.

Na szczególną uwagę zasługuje nurt publikacji zakwalifikowany jako duchowość salezjańska. W kontekście podziału nauk teologicznych najlepiej zaliczyć go do teologii duchowości, która stanowi dział teologii systematycznej. W niniejszym opracowaniu potraktowano go jednak jako osobną kategorię w ramach nauk teologicznych, ponieważ jest to obszar charakterystyczny dla „Seminare” i wyróżniający to czasopismo.

Takie wydzielenie można uzasadnić trzema względami. Po pierwsze, tematyka ta jest unikalna, gdyż odzwierciedla profil i misję środowiska salezjańskiego. Po drugie, jej udział w publikacjach jest znaczący – w pierwszym okresie (t. 1-9) zajmuje wysoką pozycję w statystykach. Po trzecie, kategoria ta pozwala lepiej analizować wpływ czasopisma na formację duchową i tożsamość salezjańską, gdyż wyraźnie wskazuje na grono jego głównych adresatów.

Podsumowując, w latach 1975-1988 profil tematyczny „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne” wyraźnie odzwierciedlał jego pierwotną misję i adresatów – duszpasterzy. Analiza bibliometryczna 110 artykułów wykazała dominację teologii pastoralnej i katechetyki, a także znaczący nurt publikacji poświęconych duchowości salezjańskiej, co pozostawało w pełnej zgodzie z charyzmatem salezjańskim i potrzebami Kościoła w Polsce po Soborze Watykańskim II. Obecność tekstów z zakresu nauk społecznych i humanistycznych nadawała periodykowi szerszy wymiar, czyniąc go miejscem spotkania różnych perspektyw badawczych. Ten profil, łączący głębię teologiczną z wrażliwością pastoralną, stał się trwałym fundamentem rozwoju pisma w kolejnych dekadach, a dziś stanowi część jego jubileuszowego dziedzictwa.

Zakończenie

Analiza pierwszego okresu działalności „Seminare. Poszukiwania naukowe” (1975-1988) ukazuje pismo o jasno zarysowanym profilu, łączącym wysoki poziom merytoryczny z pastoralnym ukierunkowaniem, wiernym charyzmatowi salezjańskiemu. W tamtym czasie dominowała problematyka teologii pastoralnej i katechetyki, a istotne miejsce zajmowały publikacje poświęcone duchowości św. Jana Bosko. Z czasem środowisko autorów, początkowo złożone głównie z salezjanów, otworzyło się na przedstawicieli innych ośrodków naukowych, w tym na badaczy świeckich oraz autorów zagranicznych, wprowadzając do pisma wymiar interdyscyplinarny i międzynarodowy.

Merytoryczne i organizacyjne fundamenty położone w latach 1975-1988 okazały się trwałe. Na nich kolejne pokolenia redaktorów po krótkiej przerwie mogły dalej rozwijać profil pisma. Konsekwencja w utrzymaniu wysokiego poziomu naukowego, otwartość na dialog z różnymi środowiskami, a jednocześnie wierność pierwotnej misji sprawiły, że pismo przetrwało kolejne dekady. „Seminare” stało się miejscem spotkania nauki i praktyki duszpasterskiej, a jego rozwój odzwierciedlał umiejętność reagowania na wyzwania zmieniającego się kontekstu kulturowego i kościelnego.

Dziś, w jubileuszowym roku pięćdziesięciolecia, „Seminare” jawi się nie tylko jako zapis bogatej historii, której dziedzictwo obejmuje 1839 tekstów naukowych, powstałych w przeciągu 50 lat istnienia, lecz także jako żywy znak, że dzieło tworzone w duchu wierności misji i otwartości na nowe wyzwania może mieć znaczenie ponadczasowe. Dziedzictwo pierwszych lat pozostaje inspiracją i punktem odniesienia dla kolejnych pokoleń redaktorów, autorów i czytelników, wskazując kierunek dalszego rozwoju w służbie polskiej i międzynarodowej wspólnoty naukowej.

Obecnie czasopismo jest wydawane przez Towarzystwo Naukowe Franciszka Salezego – środowisko podejmujące działalność naukowo-badawczą i wychowawczo-edukacyjną inspirowaną humanizmem św. Franciszka Salezego oraz personalizmem chrześcijańskim, ukierunkowane na badanie z perspektywy różnych dyscyplin naukowych szeroko rozumianego „świata młodzieży”. W zmieniającej się rzeczywistości pragnie być forum rozwoju nauki katolickiej, wspierając

interdyscyplinarny dialog naukowy oraz kształtowanie tożsamości akademickiej środowisk kościelnych w Polsce.

REFERENCES / BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne

Archiwum Akt Nowych

Zespół 1102, Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk

sygn. 3199, Publikacje nieperiodyczne i periodyki o charakterze naukowym wydawane w latach 1975-1978. Opracowania, recenzje, notatki, wykazy.

Archiwum Salezjańskie Inspektorii Krakowskiej

bez sygn., „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 1 (1975), maszynopis złożony do Delegatury Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk w Krakowie (zgoda z dnia 20.05.1975).

Archiwum Salezjańskie Inspektorii Warszawskiej (ASIW)

bez sygn.,teczka: Wydawnictwo.

Pozostałe źródła

Cardinal Raffaele Farina, SDB, Archivist and Librarian Emeritus of the Holy Roman Church, <https://collegeofcardinalsreport.com/cardinals/raffaele-farina/> (dostęp: 17.05.2025).

Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska o uniwersytetach i wydziałach kościelnych „Sapientia Christiana”* (15 kwietnia 1979), Città del Vaticano 1979.

Obwieszczenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lutego 2025 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (DzU 2025, poz. 211).

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych (DzU 2018, poz. 1818), z późn. zm., w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 11 października 2022 r. (DzU 2022, poz. 2202).

Opracowania

Blachnicki Franciszek, *Świadectwo wiary w katechezie*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 5 (1981) s. 83-97.

Budzisz Andrzej, *Curriculum vitae prof. Remigiusza Popowskiego*, „Roczniki Humanistyczne”, 54-55 (2006/2007) z. 3, s. 5-12.

Bürger Sven-Uwe, *In memoriam Günter Stachel (1927-2009)*, „Württembergisch Franken”, 95 (2011) s. 235-240.

Dziędziel Augustyn, Żołnowski Feliks, *Słowo wstępne*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 1 (1975) s. 5.

Forte Bruno, *Wprowadzenie do teologii*, Kraków 2004.

- Kaczmarek Wojciech, *Lewko Marian*, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 10, red. E. Ziemann, Lublin 2004, kol. 908-909.
- Mallincrodt von Hansjürgen, *Z teologii doświadczenia*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 4 (1979) s. 29-38.
- Mąkosa Paweł, *Majewski Mieczysław*, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, red. E. Gigilewicz, t. 2, Lublin 2018, s. 4-5.
- Pietrzykowski Jan, *Praca polskich salezjanów w duszpasterstwie polonijnym na terenie Berlina w latach 1967-2017*, „Seminare. Poszukiwania naukowe”, 39 (2018) nr 2, s. 164.
- Pietrzykowski Jan, *Salezjanie w Polsce 1945-1989*, Warszawa 2007.
- Rusecki Marian, Krzysztof Kaucha, Ledwoń Ireneusz Sławomir, Mastej Jacenty, *Wprowadzenie do teologii*, Lublin 2016.
- 75 lat działalności salezjanów w Polsce. Księga pamiątkowa*, red. R. Popowski, S. Wilk, M. Lewko, Łódź-Kraków 1974.
- Skorowski Henryk, *Tworzyli „Seminare”*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 19 (2003) s. 5-6.
- Wilczko Alicja, *Katecheza wychowująca do świadectwa wiary*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 2 (1977) s. 49-73.
- Wilk Stanisław, w: *Encyklopedia 100-lecia KUL*, t. 2, red. E. Gigilewicz, Lublin 2018, s. 535-534.
- Wistuba Halina, *Pierwsze odniesienia małego dziecka do Boga*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 4 (1979) s. 169-178.
- Wistuba Halina, *Wokół różnych aspektów inkulturacji katechezy*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 6 (1983) s. 193-203.
- Wojtyła Karol, *Między ewangelizacją i katechizacją*, „Seminare. Poszukiwania naukowo-pastoralne”, 4 (1979) 5-9.

Netografia

- Don Roberto Giannatelli – grande comunicatore Salesiano, https://www.sdb.org/it/Consiglio_Risorse/Comunicazione_Sociale/Newsletter/Newsletter_ottobre_2012 (dostęp: 17.05.2025).
- Wirth Morand, *Francis Desramaut (1922-2014)*, <https://csdb.unisal.it/index.php/studiosi/89-francis-desramaut> (dostęp: 17.05.2025).